

DAVILA

dr. Lelia Zamani

Un loc aparte în viața și istoria românilor îl are doctorul francez Carol Davila, o puternică personalitate a secolului al XIX-lea, care a avut o contribuție covârșitoare la progresul societății noastre.

La poalele Cotrocenilor într-o casă comodă cu parter și etaj, acoperită cu viță-de-vie și așezată la marginea grădinii dinspre Sf. Elefterie, alături de mlaștinile gârlei, locuia doctorul Carol Davila. „Stăpân peste Azil și favorit al lui Vodă, Davila apărea ca un pașă cu drept de comandă peste toată regiunea, adevărată provincie suburbană a Bucureștilor, cu moravuri deosebite și cu o populație de sacagii, de grădinari și de pescari, ce nu recunoșteau decât autoritatea „domnului general”¹²⁸. Dar cine era acest doctor ?

Carol Davila (Carlos Antonio Francesco d'Avila) s-a născut în anul 1828, în Italia, la Parma. Faptul că nu și-a cunoscut și nu a fost niciodată recunoscut de părinții săi i-a marcat întreaga existență, și nici urmașii săi nu au putut afla, cu dovezi certe, cine au fost aceștia. Carol Davila, care se considera fiul lui Liszt, și nu era deloc bucuros de o asemenea descendență, avea o strânsă și afectuoasă legătură cu contesa d'Agoult, considerată de mulți drept mama sa, fără a exista nici o dovadă în acest sens. Unele surse dau ca sigur faptul că Liszt și una dintre prietenele contesei d'Agoult, domnișoara de Crig sau de Krick, ar fi fost părinții doctorului Davila¹²⁹. Adevărul, însă, nu a fost însă dezvăluit nici până astăzi.

¹²⁸ Constantin Argetoianu, *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, Editura Humanitas, București, 1991, p.85-86

¹²⁹ Idem, p.83-84

Tânărul d'Avila a terminat școala elementară în Hamburg, învățând perfect limba germană, iar liceul l-a făcut în Limoges, în Franța. La Angers a studiat pe rând farmacia și medicina. Cum, la 1849, Franța se confrunta cu o puternică epidemie de holeră, a fost trimis în departamentul Maine-et-Loire, unde a ajutat cu abnegație bolnavii de acolo. Înclinația sa către științele medicale l-a dus mai departe, către Facultatea de Medicină din Paris, unde, în februarie 1853, și-a luat doctoratul, reușind să se situeze în fruntea promoției sale.

Cum nu dorea să rămână în Franța, provocarea pentru doctorul Carol Davila a venit din afară, el având de ales între a fi medic la curtea șahului Persiei, o mare onoare, și a veni în Țara Românească, o mică țară despre care occidentalii abia aflaseră. Fără a sta foarte mult pe gânduri, proaspătul medic, hotărâște să plece pentru 3 ani – credea el – în țara domnitorului Barbu Știrbei, cel care făcuse solicitarea¹³⁰.

Încă de la început uimește stăpânirea de la București. După ce întârzie trei zile fără a se ști de el, apare în fața domnitorului român cu rezultatele unei prime inspecții sanitare și cu proiecte de reformă¹³¹. Acesta era doar începutul.

Activitatea desfășurată de către doctorul Carol Davila, de-a lungul vieții sale, în țara noastră, care îi va deveni și lui patrie, a fost una „devorantă, impetuoasă, furtunoasă, fără seamăn și fără preget” cum o caracteriza un coleg contemporan lui. El a fost cel care a construit, treptat, un sistem medical funcțional, organizând atât serviciul civil, cât și militar. A fost medic internist, epidemiolog, ortoped și chirurg, introducând în spitale tratamente dintre cele mai moderne ale vremii, ca și analiza sistematică de laborator. A obținut rezultate importante în combaterea epidemiilor și a conceput numeroase rețete de medicamente.

La scurt timp de la venirea pe pământ românesc, în 1853, s-a implicat în reorganizarea Spitalului Oștirii de la Mihai Vodă și a farmaciei, iar în 1855 a înființat o școală de mică chirurgie, care la început a funcționat pe cheltuiala sa. Abia mai apoi caimacamul Alexandru Dimitrie Ghica o transferă în grija statului. Curând, Davila o transformă în „Școala națională de medicină și farmacie”. Dar ambițiile lui au mers mai departe și, în anul 1869, a înființat Facultatea de Medicină, după ce pusese bazele învățământului farmaceutic și pe cel veterinar. A fondat numeroase societăți și asociații: Societatea medicală științifică din București, Societatea științelor naturale, împreună cu doctorul Esarcu (1856), Societatea științelor fizico-naturale

¹³⁰ Alexandru Predescu, *Vremuri vechi bucureștene*, Editura Pentru – Turism, București, 1990, p.120

¹³¹ Idem

(1868), Societatea de hidrologie (1869), Asociația medicilor români, precum și reviste de specialitate (*Monitorul medical, Gazeta spitalelor*). A organizat conferințe medicale și a ținut prelegeri cu demonstrații experimentale la Sfântul Sava și a introdus concursurile medicale și stagiile obligatorii în spitale. O altă realizare importantă a sa a fost organizarea serviciului românesc de ambulanțe.

Din inițiativa lui a fost înființată, împreună cu horticultorul austriac Ulrich Hoffmann, Grădina Botanică din București în 1860, care aveau un dublu scop: didactic, privind instruirea elevilor Școlii Naționale de Medicină și Farmacie, și economic, de acolo realizându-se aprovizionarea farmaciilor cu plante medicinale proaspete.

În anul 1861, doctorul Davila a adunat 40 de fete fără părinți de prin mahalale, întemeind primul azil de copile orfane. Aflat inițial în casa soției sale, Ana Davila, micul orfelinat de fete de pe Dealul Cotrocenilor, s-a mutat mai apoi într-un edificiu nou, construit special la inițiativa soției domnitorului, Elena Cuza, primind numele de Azilul Elena Doamna. La scurt timp a urmat și un orfelinat de băieți, la Pantelimon. Cât timp a trăit Davila a funcționat și o școală de surdo-muți, cu atelier de tâmplărie și sculptură. Introducerea consultațiilor gratuite în spitale, pentru bolnavii săraci, tot lui i se datorează. Cu aceeași dăruire s-a implicat și în stingerea epidemiilor grave izbucnite în țară.

În anul 1855, Carol Davila a vizitat așezările Calimănești, Căciulata și Cozia, fiind impresionat de frumusețea locurilor și de multele izvoarelor minerale întâlnite acolo. Spirit practic, a demarat împreună cu o echipă de specialiști studiul acestor ape curative, recomandându-le apoi împăratului Napoleon al III-lea, care suferea de rinichi.

În 1863, împreună cu doctorul Felix, a creat mai multe spitale în Moldova și Basarabia. La 1864 a înființat laboratorul de chimie de la Spitalul Militar, în fruntea căruia l-a adus pe doctorul Bernath-Lendway. În 1873 a participat la Expoziția universală de la Viena cu un compartiment medical al României.

Mulți dintre elevii săi trimiși la studii în străinătate au devenit profesori ai facultății de medicină înființată de el la București, și ei au fost cei care au recunoscut că Davila le cerea să fie cinstiți și să nu se lase mituiți.

Înzestrat cu o mare sensibilitate artistică a sprijinit afirmarea pictorului Nicolae Grigorescu și a tipărit, pe cheltuiala sa, primul volum de poezii populare culese de Vasile Alecsandri, pe care o dă premiu elevilor din școlile sale.

A fost profesor de chimie la Universitatea din București, membru al Eforiei Spitalelor civile, inspector al serviciului sanitar civil și militar, membru în consiliul permanent al instrucției.¹³² A fost făcut general de către domnitorul Al. Ioan Cuza.

La 31 mai 1868, printr-un decret-lege semnat de principele Carol, doctorului Carol Davila i se acordă cetățenia română.

Conducător al Serviciului Sanitar al Armatei în timpul Războiului Independenței era adesea văzut mergând în tranșee, alături de brancardieri, dând primul ajutor și adunând răniții. După război, a primit cele mai înalte decorații românești, rusești, dar și otomane pentru ajutorul acordat celor se suferiseră răni în timpul luptelor (inclusiv prizonierilor turci).

Energia de care a dat dovadă în întreaga sa viață a fost cu atât mai extraordinară cu cât problemele sale de sănătate erau destul de numeroase. Încă de la început, din cauza primei locuințe, întunecoase și umede, de pe cheiul Dâmboviței, s-a ales cu un reumatism sever care a dus, cu timpul, la pareza unui braț pe care-l va ține adesea îndoit la spate. În 1865, după inspectarea închisorii de la Telega unde a consultat deopotrivă soldați și pușcăriași, s-a îmbolnăvit de tifos, iar în timpul Războiului de Independență, în 1877, a făcut un antrax infecțios în regiunea cefii. Și cum, parcă toate acestea nu erau de ajuns, crizele dese de sciatică l-au obligat să folosească bastonul.

Personalitate complexă, Carol Davila a fost recunoscut de contemporani ca un mare organizator, plin de vervă, un om de o inteligență genială, cu vaste cunoștințe, dar și având un caracter destul de nestăvilit. Sabina Cantacuzino, care l-a cunoscut, scria despre el: „Era un om plăcut, deștept, activ, bun organizator, dar ambițios și, se zicea, lingușitor. El fusese adus de Știrbei, dar se avu bine pe rând nu numai cu toți domnitorii: Cuza, Carol, ci cu fiecare ministru, lucru foarte rău văzut pe vremurile acelea de lupte politice pasionate, neținându-se socoteală că era străin. Și avea un scop special în activitatea lui.”

Despre el se mai spunea că era cinic și deseori destul de violent când avea de-a face cu greșelile celor din subordine, cum a fost incidentul cu ofițerul Apostolescu¹³³, dar mai cu seamă își teroriza soția, cu toate că, spuneau apropiații, o iubea. Odată ajuns acasă cu toate problemele de peste zi „îl apucau nebuniile, răsturna masa cu tot serviciul, spărgând pahare,

¹³² Ulisse de Marsillac, *Bucureștiul în veacul al XIX-lea*, Editura Meridiane, București, 1999, p.251-252

¹³³ Emanoil Hagi Mosco, *București. Amintirile unui oraș*, Editura Fundației Culturale Române, 1995, p.262

sticle, trântea uşile de tremura casa”¹³⁴. Prima lui soţie, se pare de origine franceză, sau doar pe jumătate franţuzoaică, cea care a îndurat toate toanele importantului său soţ, a murit la un an de la căsătorie.

A doua sa soţie, Ana Davila, născută Racoviţă, nepoata Goleştilor, o româncă de viţă nobilă, extrem de frumoasă, inteligentă şi de o rară distincţie a avut o influenţă mai puternică asupra lui domolind răbufnirile de mânie din căsnicia lor. La un an de la căsătorie, în februarie 1862, s-a născut primul copil, Alexandru. Au urmat două fete, Elena şi Zoe şi încă un băiat, Pia. La 13 ianuarie 1874 soţia sa moare, după ce un coleg de-al soţului său îi dă stricnină în loc de chinină. Rămas văduv, cu patru copii, Davila a continuat să muncească cu şi mai multă îndârjire, până la moartea sa (24 august 1884).

Chiar dacă medicul Carol Davila a trecut acum mai bine de un veac în nefiinţă, numele lui a continuat să existe în timp. O vreme, numele de Davila l-a purtat o cişmea, care mai înainte se numise Cişmeaua Beizadelor. Istoria povesteşte că cei doi fii ai domnitorului Alexandru Moruzi au descoperit la Cotroceni nişte izvoare care apoi au fost captate, luând naştere acea cişmea. Cum, în 1863, prin efortul doctorului Carol Davila, cişmeaua aflată în părăsire a fost reparată şi pusă în stare de funcţiune (până la 1900), ea a luat numele doctorului numindu-se Cişmeaua lui Davila. Numele de Davila l-au purtat şi nişte picături antiholerice inventate chiar de el şi care aveau în compoziţie ulei de mentă, tinctură de opiu compusă, extract de scorţişoară şi revent - toate cu rol calmant¹³⁵. Astăzi, pe lângă strada care îi poartă numele: Strada Dr. Carol Davila mai există şi Strada Ana Davila. Cea mai semnificativă recunoaştere a meritelor doctorului Carol Davila o reprezintă faptul că Universitatea de Medicină şi Farmacie poartă numele său „Carol Davila” având în faţă statuia sa din bronz.

Conştientizându-şi meritele deosebite, precum şi recunoaşterea publică a lor, doctorul Carol Davila se prezenta simplu şi frapant prin cartea lui de vizită, care avea tipărit un singur cuvânt: „DAVILA”.

Summary

Doctor Carol Davila (Carlos Antonio Francesco d'Avila) was a noted personality in the history of the Romanian society of the 19th century. Of uncertain origins, he studied in Germany and France – doctor in medicine, in Paris (1853). Established in Bucharest, he organized the medical life. He founded the Medicine Faculty; he laid the

¹³⁴ Constantin Argetoianu, op.cit., vol.1, p.84

¹³⁵ Alexandru Predescu, op.cit., p.122

bases of pharmaceutics and of the veterinarian education. He also founded numerous societies and associations; he founded the Botanical Gardens of Bucharest, together with the Austrian Ulrich Hoffmann. He was one of the most outstanding and astonishing active personalities among the true founders of modern Romania.